

Nr 310.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående grunder för pension till vissa tjänstemän och arbetare, som vid statens övertagande av enskilt företag eller i samband med dylikt företags nedläggande m. m. övergått i statens järnvägars tjänst; given Stockholms slott den 22 maj 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 maj 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Departementschefen, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med t. f. chefen för kommunikationsdepartementet:

Enligt särskilda bestämmelser i civila tjänstepensionsreglementet [2 § 1 mom. d) och 2 § 2 mom. a)] äro från reglementets tillämpning undantagna dels obligatoriskt tjänsteman vid statens järnvägar, vilken vid statens övertagande av enskild järnväg eller bandel övergått i statens järnvägars tjänst men vid reglementets ikraftträdande den 1 juli 1935 icke var underkastad bestämmelserna i 1920 års pensionslag för kommunikationsverken, dels ock, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, den som efter reglementets ikraftträdande övergått till i reglementet avsedd befattning i samband med sta-

tens övertagande av enskilt företag. Beträffande arbetare, som i samband med statens övertagande av enskilt företag övergått till anställning i statens tjänst, innehåller 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare ett stadgande (1 § 3 mom.), enligt vilket sådan arbetare genom beslut av Kungl. Maj:t kan undantagas från tillämpningen av arbetarpensionsreglementet. Enligt kungörelsen den 7 december 1934 (nr 583) skall sådan arbetare vara undantagen, som efter reglementets ikraftträdande övergår till anställning i statens tjänst i samband med statens övertagande av enskilt företag, där ej Kungl. Maj:t för visst fall medgiver, att bestämmelserna i reglementet må tillämpas.

I anslutning till nämnda bestämmelser har Kungl. Maj:t genom beslut den 3 november 1939 medgivit, att anställningshavare, som i samband med statens övertagande av enskild järnväg övergått till anställning såsom tjänsteman eller arbetare vid statens järnvägar och som icke är delägare i enskild pensionsinrättning, må erhålla pensionsrätt jämlikt bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet respektive tjänstepensionsreglementet för arbetare.

För sådana t j ä n s t e m ä n, som vid statens övertagande av enskild järnväg eller bandel övergått i statens järnvägars tjänst och som icke äro underkastade bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet utan fortfarande kvarstå såsom delägare antingen i enskild pensionsinrättning eller ock i av statens järnvägar i samband med statsinlösen av enskild järnväg eller bandel övertagen pensionsinrättning, gälla i tjänstepensionshänseende bestämmelserna i den med stöd av riksdagens beslut (prop. nr 125; r. skr. nr 124/1935) utfärdade kungörelsen den 12 april 1935 (nr 146) med föreskrifter i fråga om pension till vissa tjänstemän, som i samband med statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst. De i denna kungörelse innefattade grunderna skola enligt särskilda med stöd av riksdagens bemyndigande meddelade beslut äga tillämpning jämväl å vissa andra tjänstemän, nämligen enligt beslut den 27 november 1936 å befattningshavare vid Svartälvs järnväg, vilka övergått i statens järnvägars tjänst i samband med nedläggandet av nämnda järnväg, och enligt beslut den 12 april 1935 å vissa befattningshavare, som tidigare innehaft anställning vid enskild järnväg och övergått i statens järnvägars tjänst utan samband vare sig med övertagande eller nedläggande av det enskilda företaget. Beträffande övertagna arbetare saknas motsvarighet till nämnda föreskrifter.

De bestämmelser, som innefattas i oförmälda kungörelse, äro av i huvudsak följande innehåll.

I fråga om tjänstemans avgångsskyldighet skall, i den mån ej för honom gällande bestämmelser i vederbörande pensionsinrättnings reglemente eller stadgar till annat föranleda, i tillämpliga delar gälla vad i sådant hänseende finnes föreskrivet i civila tjänstepensionsreglementet.

Tjänsteman, som kvarstår såsom delägare i enskild pensionsinrättning, äger att vid avskedstagandet erhålla viss pension av statens järnvägars medel såsom utfyllnad av pensionen från vederbörande enskilda pensionsanstalt. Såsom förutsättning för erhållande av sådan *fyllnadspension* gäller, att rätt därtill blivit tjänstemannen tillförsäkrad i de kontraktsbestämmelser, som reglera statens övertagande av den enskilda järnvägen eller bandelen, eller

ock genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t blivit honom medgiven. Fyllnadspensionen uppgår till det belopp, varmed pensionen från pensionsinrättningen, till den del densamma icke kan anses täckas av de utav tjänstemannen erlagda pensionsavgifterna, må understiga två tredjedelar av den pension, som han enligt bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet skulle ha uppburit, om nämnda reglemente varit å honom tillämpligt. Sammanlagda beloppet av fyllnadspensionen och pension från pensionsinrättningen må likväl icke överstiga pension enligt civila tjänstepensionsreglementet, fastställd med tillgodoräknande såsom tjänstår av den tid, varunder tjänstemannen innehåft anställning vid den enskilda järnvägen.

Tjänsteman, som kvarstår såsom delägare i någon av statens järnvägar i samband med statsinlösen av enskild järnväg eller bandel övertagen pensionsinrättning, äger vid avskedstagandet komma i åtnjutande av dels *tjänstepension* enligt grunderna i vederbörande pensionsinrättnings reglemente eller stadgar, dels ock *fyllnadspension* enligt förut angivna grunder.

Dyrtidstillägg och för närvarande jämväl kristillägg utgå — enligt samma grunder som gälla i fråga om dylika tillägg å pension enligt civila tjänstepensionsreglementet — såväl å den pension, som erhålles från den enskilda pensionsinrättningen, som å omförmälda av statsmedel utgående förmåner. De rörliga förmånerna utgå å pensionen från den enskilda inrättningen även i sådana fall, där fyllnadspension ej utgår.

Det av 1941 års riksdag antagna, den 30 december 1941 utfärdade allmänna tjänstepensionsreglementet (nr 1008) träder i kraft den 1 juli 1942. Även det nya tjänstepensionsreglemente för arbetare, vartill förslag genom propositionen nr 229 förelagts 1942 års riksdag, är avsett att träda i kraft nämnda dag. De nya reglementena innebära betydande förbättringar av tjänstepensionerna bland annat i följd av att pensionsunderlagen avvägs med utgångspunkt från lönen å C-ort i stället för, såsom hittills, från lönen å billigaste ort. Vidare har viss del av hittillsvarande dyrtidstillägg inräknats i de fasta pensionerna, tjänstepensionernas »grundbelopp», och återstoden ersatts med ett rörligt tillägg av samma konstruktion som enligt de nya avlöningsförfattningarna. Reglementena innehålla bestämmelser (2 § 2 mom. i båda reglementena), enligt vilka från deras tillämpning skall, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, undantagas personal, som vid statens övertagande helt eller delvis av enskilt företag eller i samband med dylikt företags nedläggande övergått till anställning, som avses i respektive reglemente. Syftet med sistnämnda bestämmelser har varit, att sådan övertagen personal, som alltjämt äger delaktighet i enskild eller av statens järnvägar övertagen pensionsinrättning, skall vara undantagen från reglementenas tillämpning.

Med skrivelse den 6 maj 1942 har *järnvägsstyrelsen* i anslutning till de nya pensionsreglementena framlagt förslag om ändrade bestämmelser rörande tjänstepension m. m. för sådana tjänstemän och arbetare vid statens järnvägar, vilka jämlikt omförmälda bestämmelser i allmänna tjänstepensionsreglementet eller tjänstepensionsreglementet för arbetare äro undantagna från respektive reglementes tillämpning.

För förslaget innebär torde få lämnas följande redogörelse.

Såvitt angår tjänstemän, avse bestämmelserna att ersätta föreskrifterna i kungörelsen nr 146/1935 dels beträffande de i kungörelsen omedelbart avsedda tjänstemän, som övergått i statens järnvägars tjänst vid statens övertagande av enskild järnväg eller bandel, dels ock beträffande sådana tjänstemän, som övergått i statens järnvägars tjänst i samband med företags nedläggande. Bestämmelserna ha erhållit sådan utformning, att desamma även äro tillämpliga å personal, som övertagits från omnibusföretag eller dylikt. I fråga om personal, som övergår i statens järnvägars tjänst utan samband med att det företag de tillhört övertages av staten eller nedlägges, ha eventuellt behöfliga särskilda pensionsbestämmelser ansetts få meddelas framdeles. I samband med godkännande av nu föreslagna bestämmelser skulle likväl inhämtas riksdagens medgivande till att de i desamma innefattade grunderna må äga tillämpning i sådana fall, i vilka 1935 års kungörelse på grund av särskilt beslut varit tillämplig.

De nya bestämmelserna föreslås bliva tillämpliga även å arbetarpersonal. Järnvägsstyrelsen har härom anført, att vid statsförvärf av enskilda järnvägar under senare år även övertagits arbetare med delaktighet i enskild pensionsinrättning samt att, därest dessa arbetare icke komme i åtnjutande av fyllnadspension, desamma bleve försatta i sämre ställning än sådana övertagna arbetare, som ej varit delägare i enskild pensionsinrättning och därför kunnat få tjänstepensionsreglementet för arbetare på sig tillämpligt. Enligt förslaget skulle de i arbetarpensionsreglementet uppställda kraven på väntetid m. m. gälla även i fråga om övertagna arbetare. Det må emellertid erinras om att i reglementet upptagits bestämmelser om att vid väntetidens beräkning skall med anställning i statens tjänst likställas anställning hos den föregående arbetsgivaren.

Enligt förslaget skola de föreskrifter beträffande avgångsskyldighet och entledigande, som gälla för tjänstemän underkastade allmänna tjänstepensionsreglementet och arbetare underkastade arbetarpensionsreglementet, tillämpas jämväl i här avsedda fall, i den mån ej bestämmelserna i vederbörande pensionsinrättnings reglemente eller stadgar till annat föranleda.

Vidare stadgas, att den, som kvarstår i någon av statens järnvägar övertagen pensionsinrättning, vid avskedstagandet äger komma i åtnjutande av tjänstepension från statens järnvägar enligt grunderna i vederbörande pensionsinrättnings reglemente eller stadgar.

I fråga om fyllnadspension innebär förslaget, utöver en precisering av förutsättningarna för sådan förmåns utgående, en omreglering dels i syfte att bereda ifrågavarande personalgrupp en pensionsförbättring i anslutning till den, som innefattas i de nya pensionsreglementena, dels ock med hänsyn till dyrtidstilläggets bortfallande och ersättande med ett rörligt tillägg. Den föreslagna huvudbestämmelsen innebär, att fyllnadspension utgår med det belopp, varmed pensionen från den enskilda pensionsinrättningen eller den däremot svarande tjänstepensionen från statens järnvägar må understiga den tjänstepension, som skulle ha utgått, om vederbörande pensionsreglemente varit tillämpligt. Då sistnämnda pension även innefattar rörligt tillägg, har förutsatts att sådan ändring vidtages i gällande bestämmelser om dyrtidstillägg, att sådant tillägg ej må utgå till pensionstagare som avses i de föreslagna bestämmelserna. I anslutning till de nu gällande bestämmelserna i ämnet har emellertid föreslagits en modifikation i angivna huvudregel, åsyftande att totalpensionen icke i följd av statens medverkan skall uppbibras till högre belopp än som motsvarar summan av två tredjedelar av pensionen enligt det statliga pensionsreglementet och den del av pensionen från den enskilda pensionsinrättningen eller av den däremot svarande tjänstepensionen

från statens järnvägar, som kan anses täckas av de utav tjänstemannen eller arbetaren erlagda avgifterna. I sådant fall, där en tredjedel av reglementspensionen överstiger sistnämnda avgiftspensionsdel, skall därför förstnämnda pensions grundbelopp minskas med motsvarande belopp. Enligt förslaget skall emellertid vid denna jämförelse tagas hänsyn till avgiftspensionsdelen ökad med procentuellt dyrtidstillägg motsvarande indextalet 156 (juli 1914 = 100). Vidare föreslås, att anställningstid vid det enskilda företaget liksom för närvarande må tillgodoräknas såsom tjänstår.

Slutligen innehåller förslaget vissa föreskrifter om skyldighet att underkasta sig ändrade bestämmelser och om sammanträffande förmåner. Bland annat med hänsyn till dessa föreskrifter föreslås, att såsom förutsättning för de nya bestämmelsernas tillämpning å den som vid ikraftträdandet innehar ordinarie befattning skall gälla, att tjänstemannen ej före viss av järnvägsstyrelsen fastställd tidpunkt gjort anmälan, att han icke vill underkasta sig ifrågavarande villkor och bestämmelser.

De nya bestämmelserna ha föreslagits skola träda i kraft den 1 juli 1942 och i första hand avse tjänsteman eller arbetare, som nämnda dag innehar eller sedermera vinner anställning vid statens järnvägar. Beträffande tjänstemän innefattar förslaget emellertid en retroaktiv anordning liknande den, som beslutats i samband med allmänna tjänstepensionsreglementets tillkomst. Sålunda föreslås, att fyllnadspension skall till beloppet fastställas och från och med den 1 juli 1942 utgå enligt de nya bestämmelserna till sådan i 1935 års kungörelse avsedd tjänsteman, som avgått ur tjänst under tiden 1 juli 1939—30 juni 1942 och alltjämt lever den 1 juli 1942. Vidare föreslås, att till sådan pensionstagare skall efter ikraftträdandet utbetalas ett belopp motsvarande 6 kronor för varje hel kalendermånad varunder han dessförinnan erhållit fyllnadspension. Även där fyllnadspension ej utgått på grund av att pensionen från den enskilda pensionsinrättningen respektive den från statens järnvägar utgående tjänstepensionen ej understigit pension enligt civila tjänstepensionsreglementet, föreslås sådant belopp kunna utbetalas, dock endast om och i den mån pensionen från den enskilda pensionsinrättningen respektive den från statens järnvägar utgående tjänstepensionen understiger pension enligt civila tjänstepensionsreglementet ökad med 10 kronor, allt per månad räknat.

På sätt av den förut lämnade redogörelsen framgår, gälla särskilda grunder för pensionering av viss vid statens järnvägar anställd personal, som övertagits från enskilt företag och till följd av bibehållet delägarskap i enskild eller av statens järnvägar övertagen pensionsinrättning undantagits från civila tjänstepensionsreglementets tillämpning. Dessa grunder innebära väsentligen, att staten i förekommande fall genom en fyllnadspension uppbringar den totala pensionsförmånen till ett belopp motsvarande pension enligt det statliga pensionsreglementet, å ena sidan minskad med en tredjedel men å andra sidan utökad med den del av pensionen från den särskilda pensionsinrättningen, som kan anses täckas av pensionstagarens avgifter. Dyrtidstillägg av statsmedel utgår å såväl pensionen från pensionsinrättningen som fyllnadspensionen. Ehuru av statens järnvägar övertagen

*Departements-
chefen.*

arbetarpersonal, som behållit delaktighet i enskild eller av statens järnvägar övertagen pensionsinrättning, undantagits från tillämpningen av tjänstepensionsreglementet för arbetare, äro ifrågavarande särskilda pensioneringsgrunder endast tillämpliga å övertagna tjänstemän.

Ikraftträdandet den 1 juli 1942 av nya tjänstepensionsreglementen för tjänstemän och arbetare i statens tjänst torde, på sätt järnvägsstyrelsen anför, böra medföra vissa förändringar i omförmälda anordning. Denna bör göras tillämplig å såväl arbetare som tjänstemän, vilka övergått i statens järnvägars tjänst vid statens övertagande helt eller delvis av enskilt företag eller i samband med dylikt företags nedläggande, och bör därjämte avse de tjänstemän, vilka övergått i annat sammanhang och å vilka gällande bestämmelser om fyllnadspension m. m. äro tillämpliga. Vidare böra pensioneringsgrunderna jämkas så, att frågan, om och med vilket belopp fyllnadspension skall utgå, blir bedömd under hänsynstagande till vad som kunnat tillerkännas vederbörande, om det nya pensionsreglementet varit tillämpligt å honom och om dessutom vidtagits den förut omförmälda modifikation att en tredjedel av reglementspensionen ersatts med avgiftsdelen av pensionen från den särskilda inrättningen. Anledning till erinran synes ej finnas mot den tekniska anordning järnvägsstyrelsen förordat för vinnande av nämnda syfte och i anledning av de nya tjänstepensionsreglementenas konstruktion för pensionens anpassning efter växlande levnadskostnader. Jämväl i övrigt synes det föreliggande förslaget godtagbart. Detsamma torde emellertid böra kompletteras med en regel, enligt vilken vid fyllnadspensionens fastställande i förekommande fall även tages hänsyn till kristillägg, så att sådan pension må utgå med det belopp, varmed pensionen från den enskilda eller av statens järnvägar övertagna pensionsinrättningen understiger den med kristillägg ökade, på förut angivet sätt bestämda reglementspensionen.

Med åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med här förordade grunder, utfärda bestämmelser angående pension till vissa tjänstemän och arbetare, som vid statens övertagande helt eller delvis av enskilt företag eller i samband med dylikt företags nedläggande m. m. övergått i statens järnvägars tjänst.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rolf Arfwedson.